

Lessen over de eredienst (Exodus 30)

uit 'Aantekeningen op het boek Exodus'

Auteur: C.H. Mackintosh

Exodus 30

Nu het priesterschap is ingesteld (Ex. 28-29), worden wij ingeleid in alles wat betrekking heeft op priesterlijke eredienst en gemeenschapsoefening met God. De volgorde is zeer belangrijk en leerzaam, en stemt bovendien geheel overeen met de ondervinding van de gelovige. Op het brandofferaltaar werden zijn zonden tot as verbrand. Hij is verenigd met Hem Die, hoewel Hij persoonlijk vlekkeloos rein was zodat Hij voor de bloedstorting gezalft kon worden, de gelovige met Zichzelf in gemeenschap heeft gebracht in leven, gerechtigheid en Goddelijk welgevallen. Ten slotte ziet de gelovige in het reukofferaltaar de onschatbare waarde van Christus als de eigenlijke grond waarop Gods welbehagen rust.

Zo is de volgorde altijd; eerst moet er een brandofferaltaar en een priester zijn, daarna komen het reukofferaltaar en de wierook. Veel kinderen van God zijn nooit verder dan het brandofferaltaar gekomen; zij hebben nooit geestelijk de kracht en de werkelijkheid van ware priesterlijke eredienst begrepen. Zij verblijden zich niet in het volle, duidelijke bewustzijn van vergeving en gerechtigheid. Zij zijn nooit bij het reukofferaltaar gekomen; zij hopen er wel te komen als zij sterven, maar zij begrijpen niet dat het hun voorrecht is er nu al te zijn. Het werk van het kruis heeft alles uit de weg geruimd wat hun vrijwillige en bewuste eredienst kan verhinderen. De plaats die alle ware gelovigen nu mogen innemen, is bij het gouden reukofferaltaar.

De priester bij dit altaar vormt een type van de gelovige in zijn bijzonder gezegende positie. Daar genieten wij de werkelijkheid en de uitwerking van Christus' voorspraak. Wij hebben afgedaan met het "eigen ik" en alles van onszelf, we verwachten er niets meer van. Nu zijn wij vervuld met wat de Heer Jezus Christus voor God is. In onszelf vinden wij niets dan onreinheid. Elke openbaring van het eigen ik verontreinigt; het is geoordeeld en door Gods oordeel verworpen, en niets ervan kan ooit te vinden zijn in de zuivere wierook en in het reine vuur op het reukofferaltaar. "Door het bloed van Jezus" zijn wij het heiligdom binnengegaan - een heiligdom voor priesterdienst en verering, waar geen spoor van zonde te vinden is. Wij zien er de "reine tafel", de zuiver gouden kandelaar en het altaar van louter goud. In dat heiligdom is niets wat ons herinnert aan het eigen ik en de ellende daarvan. Zou daar iets van die ellende te zien zijn, dan zou het onze verering onderbreken, ons priesterlijk voedsel bederven en ons licht doen uitgaan. De oude natuur kan geen plaats hebben in het heiligdom van God. Die natuur en alles wat er bij hoort, is tot as verteerd. Nu worden wij geroepen om te genieten van de aangename reuk van Christus, die als een lieflijke geur tot God opstijgt. Dit is God welbehaaglijk. Alles wat Christus in Zijn eigen persoonlijke volmaaktheid voorstelt, is goed en welgevallig voor God. Zelfs de zwakste uitdrukking of openbaring van Christus, in het leven of in de verering van de gelovige, is reeds een aangename reuk waarin God behagen vindt.

Maar al te vaak, helaas, moeten wij ons nog met onze zonden en zwakheden bezighouden. Telkens wanneer de zonde, die in ons hart woont, nog werkzaam is, moeten wij daarmee tot God gaan, want Hij kan de zonde niet dulden. Hij kan onze schuld vergeven en ons daarvan reinigen; Hij kan onze ziel herstellen door de genadige tussenkomst van onze grote Hogepriester, maar Hij kan niet in gemeenschap blijven met één enkele zondige gedachte. Een dwaze, lichtzinnige gedachte en onreine denkbeelden verhinderen de gemeenschap van een Christen met God en onderbreken de aanbidding. Zodra zulke gedachten in ons opwellen, moeten we ze veroordelen en belijden, anders kunnen we de verheven blijdschap van het heiligdom niet ervaren. Een hart waarin de begeerlijkheid werkt, geniet zeker niet van het werk in het heiligdom. Wanneer wij ons werkelijk als priesters gedragen, leeft de oude natuur als het ware niet meer in ons. Christus is ons zielevoedsel, en het is ons heerlijk voorrecht onszelf te kunnen verliezen en geheel met Christus vervuld te zijn.

Dit alles is alleen mogelijk door de kracht van de Heilige Geest. Het heeft geen zin te proberen om onze natuurlijke godsdienstige gevoelens door middel van stelselmatige godsdienstigheid aan te wakkeren. Er moet heilig vuur en zuivere wierook zijn (vgl. Lv.10:1 met 16:12). Alle pogingen om God te vereren door middel van onze niet-geheiligde natuurlijke eigenschappen, moeten worden betiteld als “vreemd vuur”. God is het voorwerp van verering; Christus de grond en het wezen ervan, en de Heilige Geest de kracht van de verering. In het brandofferaltaar zien wij dus Christus in de waarde van Zijn offer, in het reukofferaltaar Zijn volstreekte waarde als Voorspraak en Middelaar. Hierdoor wordt het ons nog duidelijker waarom we de instelling van de priesterdienst in hfdst. 28-29 vinden tussen de beschrijving van de beide altaren. Zoals te verwachten was, staan die beide altaren in nauw verband met elkaar; immers, de voorspraak van Christus berust op Zijn offer. “En Aaron zal eens in het jaar over zijn hoornen verzoening doen, eens in het jaar zal hij verzoening daarop doen bij uw geslachten; het is heiligheid der heiligheden voor de HEERE” (vs.10). Alles rust dus op de onbeweeglijke grondslag van het gestorte bloed. “En met bloed worden bijna alle dingen naar de wet gereinigd, en zonder bloedstorting is er geen vergeving. Het was dus nodig, dat de zinnebeelden van de dingen die in de hemelen zijn hierdoor gereinigd werden, maar de hemelse dingen zelf door betere slachtoffers dan deze. Want Christus is niet ingegaan in het met handen gemaakte heiligdom, een tegenbeeld van het ware, maar in de hemel zelf, om nu te verschijnen voor het aangezicht van God voor ons” (Hb.9:22-24).

In vs.11-16 wordt gesproken over het zoengeld dat de Israëlieten moesten geven. Allen moesten evenveel betalen. “De rijke zal het niet vermeerderen, en de arme zal het niet verminderen van de helft van de sikkil, als gij het heoffer des HEEREN geeft om voor uw zielen verzoening te doen” (vs.15). Wat de verzoening betreft zijn allen gelijk. Er kan een oneindig groot onderscheid zijn in de mate van kennis, ervaring, bekwaamheid, groei, ijver en overgave, maar de grondslag van de verzoening is voor allen dezelfde. De grote apostel van de heidenen en het zwakste lammetje van de kudde van Christus staan op dezelfde hoogte als het gaat om verzoening. Dit is een zeer eenvoudige maar zeer gezegende waarheid. Niet allen bezitten dezelfde mate van overgave, en niet ieder brengt evenveel vruchten voort, maar “het kostbare bloed van Christus” (1Pt.1:19) en niet eigen overgave of overvloed van vruchten is de vaste en eeuwigdurende grondslag van rust voor de gelovige. Hoe meer wij doordrongen zijn van de waarheid en de kracht hiervan, des te meer vruchten zullen wij voortbrengen.

In Leviticus vinden wij nóg een soort heffing. Wanneer iemand een gelofte aflegde (Lv.27:2), moest Mozes die persoon naar zijn jaren schatten. Met andere woorden, wanneer iemand zich bevoegd achtte een gelofte af te leggen, dan moest Mozes, als de vertegenwoordiger van Gods eisen, hem schatten “naar de sikkkel van het heiligdom”. Was “hij armer” dan Mozes hem geschat had, dan moest men hem voor de priester, de vertegenwoordiger van Gods genade, stellen. “Opdat de priester hem schatte; naar de hand van hem, die de gelofte gedaan heeft, zal kunnen verkrijgen, zal de priester hem schatten” (vs.8).

God zij dank! Wij weten dat aan al Zijn eisen is voldaan, dat al onze geloften betaald zijn door Christus, Die zowel de vertegenwoordiger van Gods rechten als de openbaarmaker van Zijn genade is, Die het verzoeningswerk op het kruis volbracht en nu aan de rechterhand van God zit. Dit te weten geeft een heerlijke rust voor hart en geweten. De eerste noodzaak voor ons was de verzoening, en deze mogen wij nooit uit het oog verliezen. Hoe ruim ons verstand ook is, hoe rijk we in onze ervaring ook zijn, of hoe verheven onze godsdienst ook is, altijd zullen wij terug moeten keren tot de eenvoudige, onveranderlijke, Goddelijke, gezegende leer van het bloed. Zo is het altijd geweest in de geschiedenis van het volk van God, en zo zal het ook zeker tot het einde blijven. De meest begaafde en beproefde dienaren van Christus hebben zich altijd verblijd te zien op “die bron, waaruit hun dorstige zielen dronken” toen zij de Heer leerden kennen. En de eeuwige lofzang van de verheerlijkte Gemeente zal zijn: “Hem Die ons liefheeft en ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed” (Op.1:5). Ja, in de hemel zal voor eeuwig de zalige leer van verzoening door het bloed verkondigd worden.

De verzen 17-21 spreken over het koperen wasvat met het voetstuk van koper. Het vat en het voetstuk worden steeds samen genoemd (zie hfdst. 30:28; 38:8; 40:11). In het vat wassen de priesters hun handen en voeten, want ze moesten rein zijn om hun priesterlijke eredienst goed te kunnen verrichten. Er was hier volstrekt geen sprake van een nieuwe besprenkeling met het bloed, maar eenvoudig van een handeling die hen praktisch in staat stelde hun priesterlijke dienst en verering te blijven uitoefenen. Wanneer zij in de tent der samenkomst zullen gaan, zo zullen zij zich met water wassen, opdat zij niet sterven; of wanneer zij tot het altaar naderen, om te dienen, dat zij het vuuroffer voor de HEERE aansteken; Zij zullen dan hun handen en voeten wassen, opdat zij niet sterven” (vs.20-21). Ware gemeenschapsoefening met God is alleen mogelijk wanneer de persoonlijke heiligmaking met de meeste zorg onderhouden wordt. “Als wij zeggen dat wij gemeenschap met Hem hebben en wij wandelen in de duisternis, dan liegen wij en doen de waarheid niet” (1Jh.1:6). Deze heiligheid in onze wandel kan alleen het gevolg zijn van de werking van Gods Woord op onze werken en wegen. “Ik heb mij, naar het woord Uwer lippen, gewacht voor de paden van de inbreker” (Ps.17:4).

Als wij steeds tekortschieten in de priesterlijke dienst, kan dat wel komen doordat wij dikwijls nagelaten hebben het wasvat op gepaste wijze te gebruiken. Wanneer onze wegen niet aan de reinigende werking van het Woord van God onderworpen zijn - als wij doorgaan met iets wat volgens het getuigenis van ons geweten duidelijk door het Woord veroordeeld wordt, dan zullen wij ook niet als priester werkzaam kunnen zijn. Een vastberaden volharden in het kwaad is nooit te verenigen met werkelijk priesterlijke eredienst. “Heilig hen door de waarheid: Uw Woord is [de] waarheid” (Jh.17:17). Als ons enige onreinheid aankleeft,

kunnen wij niet genieten van Gods tegenwoordigheid; Zijn heilig licht zal ons overtuigen van zónde. Wanneer wij echter door genade onze wandel rein houden, door er Gods Woord op toe te passen, dan zijn wij bekwaam om van zijn nabijheid te genieten.

Men zal wel inzien hoeveel praktische waarheden hiermee verbonden zijn. We vinden de leer van het koperen wasvat ook in het Nieuwe Testament uitvoerig voorgesteld. Wanneer wij het voorrecht genieten het heiligdom binnen te gaan en tot Gods altaar te naderen om Hem als priester te vereren, laten wij dan toch onze handen en voeten rein bewaren door het voortdurend gebruik van het ware wasvat.

Het is ook de moeite waard op te merken dat het koperen wasvat met zijn voetstuk gemaakt was “van de spiegels van de te hoop komende vrouwen, die te hoop kwamen voor de deur van de tent der samenkomst” (Ex.38:8). Dit is zeer belangrijk; wij lijken maar al te vaak op die man “die zijn natuurlijk gezicht in een spiegel beschouwt; want hij heeft zich beschouwd, is weggegaan en is onmiddellijk vergeten, hoe hij er uitzag” (Jk.1:23-24). De spiegel van de natuurlijke mens kan ons nooit een helder en bestendig inzicht in onze ware toestand geven. “Maar wie inziet in de volmaakte wet, die van de vrijheid, en daarbij blijft, niet als een vergeetachtig hoorder, maar als een dader van het werk, zal wei-gelukzalig zijn in zijn doen” (Jk.1:25). Iemand die zich steeds tot Gods Woord wendt en dat Woord tot zijn hart en geweten laat spreken, zal in de heilige werkzaamheden van het Goddelijk leven staande gehouden worden.

De krachtige uitwerking van Christus’ priesterdienst is ten nauwste verbonden met de onderzoekende en reinigende werking van het Woord. Want het Woord van God is levend en krachtig, en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door tot verdeling van ziel en geest, zowel van gewrichten als van merg, en is een oordelaar van de gedachten en overleggingen van het hart. En geen schepsel is voor Hem onzichtbaar, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen van Hem, met Wie wij te doen hebben” (Hb.4:12-13). Onmiddellijk na deze woorden vervolgt de apostel: “Daar wij nu een grote Hogepriester hebben, Die de hemelen is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, laten wij de belijdenis vasthouden. Want wij hebben niet een Hogepriester, Die niet met onze zwakheden kan meelijden, maar Eén, Die in alle dingen verzocht is als wij, met uitzondering van de zonde. Laten wij daarom met vrijmoedigheid naderen tot de troon van de genade, opdat wij barmhartigheid ontvangen en genade vinden tot tijdige hulp” (Hb.4:14-16). Hoe doordringender wij de scherpste van Gods Woord voelen, hoe meer wij ook de goedertieren en genadige dienst van onze grote Hogepriester zullen waarderen. Deze gaan samen. Ze vergezellen de Christen overal op zijn weg. De Hogepriester heeft medelijden met de zwakheden, die het Woord ontdekt en openbaart. Hij is “een trouw en barmhartig Hogepriester”. Daarom mag ik alleen tot het altaar naderen als ik gebruik maak van het wasvat. Eredienst moet altijd plaatshebben in de kracht van heiligheid. Wij moeten de natuurlijke mens, zoals een spiegel die weerkaatst, uit het oog verliezen, en ons geheel bezighouden met Christus, zoals Gods Woord ons Hem voorstelt. Slechts dan zullen “de handen en de voeten”, de daden en wegen van de Christen, rein zijn, in overeenstemming met de reinheid van het heiligdom.

In vs.22-28 wordt gesproken over de “heilige zalfolie”, waarmee de priesters en al het gerei van de tabernakel gezalfd moesten worden. Hierin zien wij een type van de verschillende

genadegaven van de Heilige Geest, die in Goddelijke volmaaktheid in Christus gevonden werden. “Al Uw klederen zijn mirre, en aloë, en kassie; uit de elpenbenen paleizen, van waar zij U verblijden” (Ps.45:9). God heeft Jezus van Nazareth gezalfd met de Heilige Geest en met kracht (Hd.10:38). Al de genadegaven van de Heilige Geest zijn in hun liefelijke geur en welriekende reuk in Christus verenigd, en alleen uit Hem kunnen ze voortkomen. Hij werd in Zijn Mensheid ontvangen van de Heilige Geest, en vóór Hij Zijn werk in het openbaar begon, werd Hij met de Heilige Geest gezalfd. Toen Hij ten slotte, als bewijs van Zijn volbrachte verlossing, Zich in de hemel zette, stortte Hij de kostelijke gaven van de Heilige Geest uit over Zijn Lichaam, de Gemeente (zie Mt.1:20; 3:16-17; Lk.4:18-19; Hd.2:33; 10:45-46; Ef.4:8-13). Omdat de gelovigen zijn verenigd met deze eeuwig geprezen en verhoogde Christus, zijn zij ook deelgenoten van de gaven en zegeningen van de Heilige Geest. Als zij steeds in gemeenschap met hun Zaligmaker leven, zullen zij ook genieten van die gaven en zegeningen en de liefelijke geur ervan om zich heen verspreiden. De niet-wedergeboren mens weet hier niets van. “De heilige zalfolie” mocht “niet op het vlees van een mens worden uitgegoten” (vs.31-32). De genadegaven van de Heilige Geest kunnen nooit met het vlees verbonden zijn, want de Heilige Geest kan de natuurlijke mens niet erkennen. Niet één van de vruchten van de Geest is ooit voortgebracht op de natuurlijke, onvruchtbare grond. “Wij moeten opnieuw geboren worden” (Jh.3:7). Slechts als nieuw mens, als deel “van de nieuwe schepping”, kunnen wij iets weten van de vruchten van de Geest. Die gaven en vruchten na te bootsen heeft geen waarde. De schoonste vruchten die ooit door het natuurlijke hart werden voortgebracht, zelfs in zijn hoogste beschaving, en de liefelijkste trekken die het natuurlijk hart kan tentoonspreiden, worden in geen enkel opzicht in Gods heiligdom aangenomen of erkend. “Op het vlees van geen mens zal men ze gieten; gij zult ook naar haar maaxsel geen dergelijke maken; het is heiligheid, zij zal u heiligheid zijn. De man, die zulk een zalf maken zal als deze, of die daarvan op wat vreemds doet, die zal uitgeroeid worden uit zijn volken” (vs.32-33). Het werk van de Geest mag niet nagebootst worden; alles moet volledig en werkelijk van de Geest zijn. Bovendien mogen we wat van de Geest is, niet aan mensen toeschrijven. “Maar de natuurlijke mens neemt niet aan wat van de Geest van God is, want het is hem dwaasheid; en hij kan het niet verstaan, omdat het geestelijk beoordeeld wordt” (1Ko.2:14).

Een mooie zinspelning op “de heilige zalfolie” vinden we in Ps.133: “Ziet, hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders ook samenwonen. Het is, gelijk de kostbare olie op het hoofd, neerdalende op de baard, de baard van Aaron, die neerdaalt tot op de zoom van zijn klederen” (Ps.133:1-2). Nu het hoofd van het priesterlijk volk met de heilige olie gezalfd is, zullen zelfs “de zomen van zijn klederen” de heerlijke vruchten ervan vertonen. Mogen al mijn lezers de kracht van die zalving ondervinden, en de waarde ervaren van de “zalving van de Heilige” (1Jh.2:20) en van het feit te zijn “verzegeld met de Heilige Geest der belofte” (Ef.1:13).

In de laatste verzen van dit leerzame hoofdstuk lezen we over het “reukwerk, een zalf naar het werk van de apotheker, gemengd, rein, heilig”. Dit bijzonder kostelijke reukwerk stelt de onmetelijke en onnaspeurlijke volmaakheden van Christus voor. God heeft de juiste hoeveelheid van elk bestanddeel niet vermeld, omdat de deugden die in Christus verenigd zijn, de schoonheden en voortreffelijkheden van Zijn aanbiddelijke Persoon, niet af te meten zijn. Niemand dan alleen God kan ooit de ondoorgrondelijke volmaakheden afmeten van Hem “in Wie de gehele volheid van de Godheid lichamelijk woont” (Kol.2:9). En alle

eeuwigheden door zullen die heerlijke volmaaktheden worden ontvouwd voor de ogen van de aanbedende engelen en heiligen. Telkens als er een nieuwe lichtstraal van dit middelpunt, de zon van de Goddelijke heerlijkheid doorbreekt, zullen de hemelen daarboven en de hele schepping hier beneden weerklinken van luide Halleluja's aan Hem Die is en Die was en Die voor eeuwig het Voorwerp zal blijven van de lof en de verheerlijking door alle denkende schepselen.

De hoeveelheid van elk bestanddeel was dus niet voorgeschreven, maar wij lezen ook: "in gelijke delen". Elke eigenschap, elke volmaaktheid van Christus was op de juiste plaats en in juiste mate aanwezig. Niet één deugd was overheersend of stond een andere in de weg. Alles was "gemengd, rein, heilig" en was zo welriekend, dat alleen God het naar waarde kon schatten. "En gij zult ervan heel klein pulver stoten, en gij zult daarvan leggen voor de getuigenis in de tent der samenkomst, waarheen Ik tot u komen zal; het zal u heiligheid der heiligheden zijn" (vs.36). De woorden "heel klein pulver" hebben een buitengewone kracht en diepte. Ze leren ons dat de kleinste bijzonderheid in het leven van Christus, de geringste omstandigheid, elke daad, elk woord of gebaar, elke blik of trek, een geur verspreidt die veroorzaakt wordt door de majestueuze evenredigheid van al de Goddelijke deugden die Hem kenmerken. Hoe fijner het reukwerk gewreven werd, hoe meer de zeldzame en voortreffelijke samenstelling ervan openbaar zou worden. "Doch naar het maaksel van dit reukwerk, dat gij gemaakt zult hebben, zult gij voor uzelf geen maken; het zal u heiligheid zijn voor de HEERE. De man, die dergelijke maken zal, om daaraan te ruiken, die zal uitgeroeid worden uit zijn volken" (vs.37-38). Dit welriekende reukwerk was uitsluitend voor Jahweh bestemd. Mozes moest iets ervan leggen Voor de getuigenis in de tent der samenkomst". Er is in de Heer Jezus iets wat God alleen kan waarderen. Weliswaar kan elk gelovig hart tot Zijn onvergelijkelijke Persoon komen en meer dan voldoende ontvangen voor de diepste en innigste begeerten van zijn ziel, maar als Gods verlost en zo veel van Hem zullen genoten hebben als zij kunnen, wanneer ook de engelen in de ondoorgrondelijke heerlijkheden van de mens Christus Jezus gezien zullen hebben, zal er in Jezus nog datgene zijn wat God alleen kan doorgronden en genieten (Mt.11:27). Geen mens of engel kan ooit de fijne deeltjes van dit heilig reukwerk, tot pulver gewreven, volkomen nagaan of onderscheiden. De aarde is ook niet de geschikte plaats om de hemelse en Goddelijke geur daarvan te verspreiden.

Zo zijn wij dan nu met onze korte beschouwing aan het eind van dit gedeelte van het boek Exodus gekomen. Wij begonnen "met de ark van het verbond" en wandelden van daar tot aan "het koperen brandofferaltaar"; wij keerden terug van het koperen altaar en zijn met "het heilig reukwerk" geëindigd. Wat een weg! We moeten hem echter niet bewandelen in het valse en onbestendige licht van de menselijke verbeelding, maar met de onfeilbare lamp van de Heilige Geest. Wat een weg, wanneer we die niet gaan in de schaduwen van een bedeling die voorbij is, maar in het licht van de heerlijke schoonheden en volmaaktheden van de Zoon Zelf, waarvan deze dingen spreken. Wanneer wij dit pad zo betreden, zal onze liefde meer dan ooit tot Christus uitgaan. Wij zullen een grootser begrip krijgen van Zijn heerlijkheid, Zijn schoonheid, Zijn kostbaarheid, Zijn volmaaktheid, Zijn vermogen om een ziek geweten te genezen en een hart dat naar verlossing verlangt, te vervullen. Dan zullen wij minder oog hebben voor de aantrekkelijkheid van de wereld, en het oor minder lenen aan haar beloften en bedreigingen. Kortom, we zullen dan inniger en vuriger de woorden van de apostel beamen, wanneer hij zegt: "Als iemand de Heer Jezus Christus niet liefheeft, die zij

vervloekt, Maranatha" (1Ko.16:22).

Het is goed te letten op de plaats waar deze verpletterende vervloeking staat, namelijk aan het slot van een lange brief waarin de apostel enige van de grofste zonden en dwalingen aangaande de leer bestraft. Hoe ernstig dus, en vol betekenis dat hij dit anathema (vervloekt) niet uitspreekt tegen hen die deze dwalingen en zonden ingevoerd hadden, maar tegen iemand die de Heer Jezus Christus niet liefheeft. Hoe komt dit? Doordat de Geest van God zonde en dwalingen licht acht? Zeker niet; de hele brief ontvouwt Zijn gedachten in dit opzicht. Maar de waarheid is deze: wanneer het hart vol is van liefde tot de Heer Jezus, is er ook een krachtige bescherming tegen allerlei valse leringen en zondige praktijken aanwezig. Indien iemand Christus niet liefheeft, is het niet te zeggen tot welke verkeerde meningen en kwade wegen hij nog zal vervallen. Daarom heeft de apostel die plaats en die vorm voor zijn banvloek gekozen.

***Belangstelling voor Exodus 1-29 en 31-40?
Bestel dan nu het schitterende boek
'Aantekeningen op Exodus'
van C.H. Mackintosh
bij www.uhwdw.nl***